

דבר העורך – נדיר צור

תקציב הביטחון, 06/05/2013

לו שרי הממשלה היו מעמיקים בבחינת נחיצותם של סעיפים רבים בתקציב הביטחון, ספק אם היו נדיבים כל כך באישורו.

עוד שר-האוצר מדבר על שבירי אחוזים בתחזית הגירעון בתקציב המדינה ושרי הממשלה נאבקים זה בזה על סדרי העדיפויות בעוגת התקציב שבה כבכל דיון על המדיניות הפיסקלית של ישראל סוגיית תקציב הביטחון.

בתקציב הדו-שנתי לשנים 2011 ו-2012 נאמד שיעור תקציב הביטחון בעשרים ושניים אחוזים וחצי מסך תקציב המדינה.

שלל הסעיפים שהופנו למימון אשכול הביטחון נאמדו בשישים ושניים מיליארד שקלים ב-2011 ובכמעט שישים ושלושה מיליארד וחצי שקלים ב-2012. בסכומים אלה לא נכללו הוצאות נוספות, מקצתן אובדות באוקיינוס הנתונים הזורמים לאוצר.

הציבור שעוד פחות משרי הממשלה ומן הפוליטיקאים בקי ברזי התקציב הנפתל והסבוך חש כי הוא גדול יתר על המידה וכי לא די שהוא תופח מדי שנה, מתוספות לו במהלך שנת התקציב עלויות בלתי צפויות. בין-השאר, בשל אירועי חירום בביטחון השוטף ובשל פעילויות מבצעיות חריגות.

עוד חש הציבור כי לא כל הוצאות הביטחון מגולמות בתקציב משרד הביטחון וכי יש עלויות נוספות למשק שאינן מחושבות בו, כמו עלות שירות החובה.

מנגד סבור משרד הביטחון כי מצבה המיוחד של ישראל מחייב לא רק התאמה מלאה של סעיפי התקציב לעלויות הנתבעות מן המערכת להספקה מיטבית של צרכי הביטחון, אלא גם התחשבות בעלויות שמקורן בהכרעות ממשלתיות, דוגמת מיגון אזורים שאין בכוחה של 'כיפת ברזל' להגן עליהם, או הקמת גדר ביטחון חדשה בגבול עם סוריה.

הן משרד האוצר, הן משרד הביטחון חלוקים ביניהם על שאלות היסוד – האם יש יחס ישר בין ההוצאות לאשכול הביטחון ובין רמת הביטחון שהמדינה מחויבת לספק לאזרחיה וכיצד לכמת הוצאות דוגמת, היערכות מבצעית להתקפה באיראן, או להגנה מפניה במאזן החוסן הלאומי.

בדיון על הקיצוץ בתקציב ישנן שתי גישות – האחת מבוססת על בחינה של התקציב הקיים לסעיפיו – סעיף סעיף ונחיצותו. היא קושרת בין תקציב הביטחון ליעילות המערכת; לדוגמה – פינוי בסיסים באזורים יקרי-ערך; חסכון באירועי ראויה צבאיים; או צמצום משלחות הרכש של משרד הביטחון בחו"ל.

אחת התמיהות בהקשר זה היא אטימות המערכת בעניין עלותם המופרזת של טילי 'טמיר', אימוצה הבלתי מתפשר של גישת ההגנה 'הרב שלבית' מפני רקטות הנורות על ישראל וזניחת שילובה של גישה זולה ויעילה הרבה יותר המתקשרת למערכת המבוססת על לייזר רב-עוצמה.

עוד תמוהה ההוצאה הגבוהה רבת-השנים לפיתוחן של מערכות מסווגות, שעה שמערכות דומות קיימות בשוק התעשיות הביטחוניות, למשל בארצות-הברית, או שהפיתוח הוא בעיקרו עסקי ולא נועד, אלה לייצוא ולא לשימוש צה"ל.

הגישה האחרת מבוססת על מתכונת ברורה הבוחנת את צרכי הביטחון - לצרכים בסיסיים, חיוניים וקבועים, כמו הצטיידות, שכר, פנסיה ואימונים ולצרכים נעלים ששיעורם וסדרי עדיפויותיהם יוכרעו בממשלה.

יודעי דבר מספרים שבישיבות הממשלה הדנות בתקציב הביטחון מלהגים השרים ומדברים גבוהה על אחריותם לשלום הציבור למניעת הפסקת אימונים, לקרקוע מטוסים, או לירידה בכושרו של צה"ל, שעה שצמצום מרחיק לכת בתקציב לא יגרום לכך.

לפני שנים אחדות אמר אחד השרים שהיה בעברו אלוף בצה"ל:

"תקציב הביטחון הוא כמעט פרה קדושה אצלנו ואין נוגעים בו. אין ספק שצריך לקצץ בתקציב הביטחון, וביד רמה".

נדיר צור

עורך "הערכת מצב" ו"על ימין ועל שמאל" ברשת ב'
דוקטור למדע-המדינה, המתמחה בין-השאר, בפסיכולוגיה פוליטית ובממדים פוליטיים
ופסיכולוגיים של ביטחון לאומי.